

Motion till riksdagen

1989/90:Fi702

av Bengt Silfverstrand och Birthe Sörestedt

(båda s)

Kontroll av obligationshandeln

Köp och försäljning av aktier registreras hos värdepapperscentralen (VPC). I detta sammanhang måste namn, adress och personnummer uppges. När staten däremot ger ut ett nytt premielån kan premieobligationer köpas utan att man behöver lämna några personuppgifter. Och när staten sedan efter ett antal år köper tillbaka dessa obligationer, sker också den transaktionen utan att säljaren blir registrerad. Under mellantiden förekommer dessutom en handel där man ständigt kan köpa och sälja utan att bli registrerad. Inte heller vinster på mellanliggande dragningar blir föremål för någon registrering.

Endast en obetydlig del av obligationsinnehaven och vinsterna på premierna torde tas upp i deklarationerna. Enligt riksbankens uppgifter uppgick för några år sedan premielånen till ca 65 miljarder kronor. Endast ca 5% av detta enorma belopp deklarerades av ägarna.

Någon löpande skattekontroll av köp och försäljningar av obligationer sker inte heller. Särskilda kontrollaktioner torde i dagens läge inte vara möjliga på annat än namngivna personer.

Vid utgivning av premieobligationslån har under senare år ett system med s.k. öppen lånevolym tillämpats. Detta innebär att lånets storlek bestäms efter hur många obligationer som beställs. Systemet innebär att den som vill köpa måste fylla i en förhandsanmälan med namn och personnummer, det senare frivilligt enligt riksgäldskontoret. Direktiven, t.ex. när staten gav ut det andra premielånet 1986, bröt visserligen delvis anonymiteten, men förändringen var i själva verket mycket obetydlig. Mäklarna kunde begära att köparna lämnade personuppgifter, men det finns ingenting som säger att de måste lämna ut dessa uppgifter till myndigheterna.

En särskild form av obligationshandel, som tycks vara särskilt attraktiv, är den s.k. terminshandeln. Denna har dragit till sig företag och personer med stora inkomster och goda lånemöjligheter, vilka sett chansen att göra snabba affärer och stora skattevinster. Terminsaffärer innebär att köparen tillsammans med säljaren, som är en bank eller en fondkommissionär, kommer överens om ett framtida pris på premieobligationerna. Om dagspriset t.ex. är 265 kr., gör de en överenskommelse om att det om tre månader är 270 kr. Köparen får obligationerna först då och betalar samtidigt. Kursen har emellertid i själva verket stigit till 290 kr. Köparen har alltså tjänat 20 kr. utan att ha behövt ligga ute med några pengar för affären och utan att behöva betala någon ränta.

Detta är ett sätt att tjäna grova, arbetsfria pengar på de lönsamma statspapperen. Ett annat är att företag köper mycket stora poster till dagskursen på börsen, t.ex. 265 kr. och sedan omedelbart säljer dem på termin till ett pris av 270 kr. Har företaget köpt för ett par miljoner så blir vinsterna 40 000–50 000 kr. bara på några timmar.

Dessa förhållanden på obligationsmarknaden talar entydigt för att någon form av registrerings- och kontrollsystem för handeln med premieobligationer måste införas. Såväl kapitalvinstkommittén som utredningen om säkerhetsåtgärder i skattprocessen (USS) lade fram förslag till åtgärder som skulle ge utrymme för både individuell och generell kontroll. Möjligheten att samordna de båda kommittéernas förslag måste nu ingående prövas.

Finansutskottet har vid behandling av tidigare motioner i denna fråga uttryckt förståelse för våra synpunkter. Utskottet förutsatte i betänkande FiU 1987/88:18 att riksgäldsfullmäktige skulle intensifiera sina ansträngningar att vidta åtgärder som begränsar de problem som är förknippade med handeln med premieobligationer.

Att åberopa kostnads~~s~~skäl som motivering för att inte vilja införa ett registreringsförfarande är bara den obotfärdiges sista förhinder. För några år sedan hävdade bankerna att uppgiftsskyldighet vad gällde behållningen på bankkonton inte var realistisk. I själva verket visade det sig gå alldeles utmärkt att administrera ett sådant uppgiftslämnande, som ju också är till stor fördel för deklaranter och skattemyndigheter. Med dagens väl utvecklade datateknik torde det heller inte vara någon större svårighet att till rimliga kostnader upprätta ett effektivt registersystem för obligationshandeln.

VPC:s kontroll av köp och försäljning av aktier visar också att ett registreringsförfarande för värdepapper kan fungera på ett rationellt sätt. Det råder stor oklarhet huruvida riksgäldskontoret verkligen intensifierat sina ansträngningar i syfte att sanera obligationsmarknaden. Däremot står det fullt klart att ett omfattande skatteundandragande fortfarande sker genom obligationshandel. Hittills genomförda saneringsåtgärder har således visat sig vara klart otillräckliga.

Vid behandlingen av vår motion 1988/89:Fi702 vid fjolårets riksmöte skriver finansutskottet (bet. 1988/89:FiU25) bl.a.:

”Motionärernas krav på skärpt kontroll av premieobligationer kommer sannolikt att prövas i ett vidare sammanhang.” Utskottet hänvisar sedan till den då fortfarande arbetande inkomstskattekommittén (RINK).

RINK skriver under avsnitt 6.5.2 – Spar- och premieobligationer (s. 128 del 1-SOU 1989:33) mycket kortfattat följande:

”En övergång till inkomstbeskattning av premieobligationer bör på sikt kombineras med att kontrolluppgift lämnas också för dessa inkomster. Detta förutsätter dock att premieobligationernas innehavare registreras på samma sätt som för t.ex. sparobligationer, VPC-noterade aktier och bankkonton. En sådan innehavarregistrering skulle även förebygga fusk avseende förmögenhetsskatt samt förmögenhetsberoende avgifter och bidrag.”

Under avsnittet 17.6 – Avkastningen på obligationer och vinster i vinstspårande (s. 54 del 2) – heter det bl.a.:

”På sikt torde s.k. innehavarregistrering komma till stånd även för premieobligationer.”

Samtidigt som utredningen således förespråkar just ett sådant registreringsförfarande som vi på ett mycket gediget faktaunderlag förordat svävar man på målet beträffande tidpunkten för en sådan reform.

Mot. 1989/90
Fi702

Det står helt klart att en omfattande spekulation och ett betydande skatteundandragande fortfarande sker genom handel med obligationer. Därför bör riksdagen genom ett klart och entydigt ställningstagande ge regeringen i uppdrag att snarast införa ett kontrollsystem som leder till en nödvändig sanering av denna marknad.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär förslag om effektiv kontroll av obligationshandeln i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 16 januari 1990

Bengt Silfverstrand (s)

Birthe Sörestedt (s)